

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בא
שבט ה'תשפ"ג ב'של"ד
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

מתוך דברי חז"ל במדרשים בעניין הפסוק בפרשתנו [בא] וַיִּהְיֶה יוֹם רֹחַ יָם חָזק מְאֹד וַיִּשָּׂא אֶת הָאָרֶץ וַיִּתְקַעְהוּ יָמָּה סוּף, לֹא נִשְׂאָר אַרְבֵּה אֶחָד בְּכָל גְּבוּל מִצְרַיִם, וְתִשׁוּבוֹת מִרְן שְׁלִיט"א לְשִׁלוֹשׁ שָׁאוֹלוֹת שֶׁנִּשְׂאָלוּ לְגַבֵּי דְבָרָיו [בשיעור מוצש"ק ויצא] בעניין מ"ש האריז"ל בפיוט אומר בשבחין וכו' ונונין עם רחשין, ש'רחשין' היינו חגבים, כי לכאורה חגבים זהו דבר שאינו מצוי, וכן מהי מעלתם המיוחדת, וכן האם בזמנינו שאין חגבים יש למי שאומר זאת בעיא משום 'מחזי כשקרא'.

מכתב מעורך הקובץ אור מרדכי לגבי דברי מרן שליט"א בעניין זנונין עם רחשין, רמזים שונים לגבי המלה 'רחשין', ודעת מרן שליט"א כי המדובר בחגבים.

בעניין כשרות החגבים בזמנינו, והשלמה [לשיעור הקודם] לגבי מה שבדורנו אסרו את המותר והתירו את האסור.

השלמה [לשיעור מוצש"ק ויחי] בעניין המעשה הנורא שהיה בזמן האריז"ל, שנגזרה גזירה שיבוא ארבה על העיר צפת וכו', ותשובה לשאלה (רביעית) מדוע כל יושבי ארץ ישראל היו צריכים לסבול בגלל תושבי צפת שלא דאגו לעני, ביאור המושג 'הסרת ההשגחה מן הכלל המקובץ' כפי שהיה בזמן עכן, וגירסת ספר עמק המלך כי הגזירה לא היתה על כל א"י אלא על תושבי העיר צפת בלבד. דברי מרן שליט"א בשבח בחורי חסידות גור אשר נבחנו אצלו על רוב הש"ס בבקיאות עצומה וידיעה מופלגת, ובדבר אלה אשר מתאים להם ללמוד דוקא בשיטת לימוד כזאת, דהיינו בבקיאות ולא בלומד'ס.

ימי השובבי"ם – חיזוק בעניין שמירת העיניים וריחוק מן העריות, דוגמאות לכך בזמנינו, סיפור לגבי שידוך שבוטל בגלל מכשיר לא כשר שהיה לחתן, סייעתא לדברי הרה"ג מאיר קסלר שליט"א מקרית ספר לגבי הטוענים כנגד הרב קובי לוי שליט"א ואירגונו הפועל כנגד המכשירים – המכשילים של ימינו, והאם כדאי לת"ח לדעת על מכשולות זמנינו.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 677

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש להצלחת מרת עטרה שתחי' בת רבי פינחס אליהו פיישר הי"ו, שתזכה ללידה קלה ע"ד הטבע, בעתו ובזמנו. ולהצלחת רבי פינחס אליהו בן רבי דוד משה הי"ו, ולהצלחת כל יוצא חלציו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיהם, מכל צרה ונזק יצילם, וימלא כל משאלות לבם ולבנו ולבכם לטובה ולברכה, אכ"י"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת מרת עטרה שתחי' בת רבי פינחס אליהו פיישר הי"ו, שתזכה ללידה קלה ע"ד הטבע, בעתו ובזמנו. ולהצלחת רבי פינחס אליהו בן רבי דוד משה הי"ו, ולהצלחת כל יוצא חלציו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיהם, מכל צרה ונזק יצילם, וימלא כל משאלות לבם ולבנו ולבכם לטובה ולברכה, אכ"ר.

מתוך דברי חז"ל במדרשים בעניין הפסוק בפרשתנו [בא ויהפך י"י רוח ים חזק מאד וישא את הארבה ויתקעהו ימה סוף, לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים, ותשובות מרן שליט"א לשלוש שאלות שנשאלו לגבי דבריו [בשיעור מוצש"ק ויצא] בעניין מ"ש האריז"ל בפיוט אזמר בשבחין וכו' ונונין עם רחשין, שרחשין היינו חגבים, כי לכאורה חגבים זהו דבר שאינו מצוי, וכן מהי מעלתם המיוחדת, וכן האם בזמנינו שאין חגבים יש למי שאומר זאת בעיא משום 'מחזי כשקרא'.

קראנו השבת בתחילת הפרשה [בא. כי אני הכבדתי. שמות י, י"ט] ויהפך י"י רוח ים חזק מאד וישא את הארבה ויתקעהו ימה סוף, לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים.

לפני כמה שיעורים [בשיעור מוצש"ק ויצא], דיברנו בס"ד – אמרנו דבר חידוש – לגבי הפיוט של רבינו האר"י ז"ל, לליל שבת, אזמר בשבחין וכו' ונונין עם רחשין. בשלמא 'נונין' היינו דגים, אבל מה זה 'רחשין'? הרי 'רחשין' היינו, שרצים ורמשים? ואמרנו בס"ד, כי כנראה הפירוש הוא חגבים. כי זהו שרץ העוף היחיד, אשר הוא מותר.

נשאלתי על כך, שלוש שאלות.

שאלה אחת, הרי החגבים זהו דבר שבא אחת לכמה שנים, לפרקים רחוקים, אז איך האריז"ל יכתוב לאכול חגבים בליל שבת? הרי הדבר אינו מצוי, לא שכיח?

שנית, בשלמא דגים, זהו דבר חשוב. אבל לגבי חגבים, איזה חשיבות ואיזו מעלה יש להם? הרי הדגים, רומזים אל הצדיקים, וכתוב בספרים שהם מתגלגלים בדגים.

שאלה שלישית, הרי אין לנו חגבים בזמנינו. א"כ מי שיאמר זאת, זה 'מיחזי כשקרא'.

בעזרה"ת נענה על כל השאלות הללו.

לגבי הפסוק שהתחלנו בו את השיעור, ויהפך י"י רוח ים חזק מאד וישא את הארבה וגו', אומרים חז"ל – רש"י כבר מביא זאת, המקור לכך הוא במדרשים – כי אפילו המלוחים לא נשארו. וז"ל רש"י שם, אף המלוחים שמלחו מהם.

במדרש תנחומא [ובמדרש רבה] מובא כך, אמר רבי יוחנן, כיון שבא ארבה, שמחו המצרים. אמרו, נקבוץ ונמלא מהם חביות. יש לנו כעת הזדמנות, עכשיו ישנו משהו טעים, יש לנו עתה אוכל לכמה חדשים, או שנים.

אמר הקדוש ברוך הוא, רשעים, במכה שהבאתי עליכם [מרן שליט"א אומר ב'כינוי': עליהם, הם שמחים], בה אתם שמחים? מיד ויהפך י"י רוח ים חזק מאד, זו רוח מערבית, וישא את הארבה וגו'. מהו 'לא נשאר ארבה אחד'? אפילו מה שהיו בקדירות ובחביות מלוחות, פרחו והלכו להם.

זהו הדיוק שבפסוק דלעיל. כי לכאורה, הסיפא – 'לא נשאר ארבה אחד וגו' – היא מיותרת, שהרי כבר אמר, ויהפך י"י רוח ים וגו' וישא את הארבה. למה צריך לומר עוד, 'לא נשאר ארבה אחד'? אלא בא להגיד, כי מדובר אפילו לגבי אלה, אשר רצו שהם יישארו. הם כבר הכינו אותם, בישלו ומלחו אותם למשמרת.

בספר דברי הימים של משה רבינו איתא, וכך כתוב גם בספר הישר [פרשת בא, עמ' רס"ט], וישלח ה' ויבא ארבה כבד מצרימה, חסיל וסלעם וחרגול וחגב וכל הארבה למינהו, ויאכל את אשר השאיר הברד. מה שנשאר מן הברד, המכה הקודמת לארבה.

אז שמחו כל מצרים בארבה, ואף כי אכל כל תנובת השדה, ויצודו [מצרים] מן הארבה לרוב מאד, וימלחום למאכל. ויהפך ה' רוח ים חזק מאד וישא את [כל] הארבה, וגם את המלוחים, ויתקעהו ימה סוף, לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים.

א"כ יוצא, כי ישנה אפשרות לשמר חגבים. אפשר על ידי מליחה, לייבשם ולשמור אותם. לכן יכול להיות שזהו מה שהם עשו, זהו דבר המקובל מימי קדם. גם בתימן נהגו לייבש

שלהם עצמם, והוא מאכל פשוט. וע"ז אמרו, ואפי' כסא דהרסנא. ומכאן רואים שהיו מטגנין הדגים בשמן. וא"כ י"ל שיעשו דרך גדלה לטגנו בסולת ובשמן זית וכיו"ב, לעשותו מאכל חשוב. והאמת שכן נשמע מכמה מקומות, שבדורות הקודמים היו מטגנים הדגים בשמן. [או שעכ"פ היו מבשלין אותו בהרבה שמן, דרך חשיבות].

שוב ראיתי בחמ"י גופיה [חנוכה א' ל"ג] שכתב דהשמן הוא סוד 'שמן משחת קודש', מדת החכמה, אשר היא שורש ברית קודש. ואם כנים אנו בדברי החמ"י [שבת] שכתב שהדגים ירמוזו ליסוד, הרי 'עם רחשין' היינו רביתיהו. ומ"מ ודאי שאי"ר כעת לירד לסודן של דברים, ואיני אלא כחותה על הגחלי ורשפי אש.

ולפי זה לא תקשי לך מהו 'עם רחשין', שהוא עמם ממש וכנ"ל, וכך לא תקשי אמאי לא אמר בלשון רברבין עם זעירין וכדו'.

וכת"ר שליט"א פירש, ד'רחשין' היינו חגבים. ובאמת שיש לרמוז בזה, כי סימני טהרת חגב הם ד' רגליים, וב' שינתר בהן, ביחד ו'. הרי אם תשיב משבת רגלך, כנגד ו' ימי המעשה, ובשבת מסירין הרגליים ואוכלים [את] גופו. כי מינה מתזנין כל שתא יומין.

אסיים בברכת הדיוט ימים על ימי מלך תוסיק, עוד ינובון בשיבה מתוך הרחבת הדעת ובריות גופא, ויפוצו מעיינות הדר"ג חוצה להחיות עם רב.

הקטן רפאל מאיר רפאלי הי"ו.
ברוך יהיה, ויישר חיליה לאורייתא, לעילא לעילא מכל ברכתא.

בספר דברי שלום [חלק ד', דף ח"פ], לידידנו הרה"ג אבנר עפגין שליט"א, ג"כ האריך על כך, הוא מביא את החמדת ימים שהבאנו, כי הכוונה היא לדגים גדולים עם קטנים, כפי שכתב בזה"ל, נונין שהם דגים גדולים, רמז ליסוד דאריך, כמ"ש בזה"ק עינא פקיחא כנוני ימא וכו'.

עוד הניף ידו בשנית – דהיינו החמדת ימים – ועיין בדבריו [דף נ"ז ע"ב] וז"ל, אצלי עיקר

אותם. א"כ זאת אינה שאלה, שכביכול זה לא שכית. אין הכי נמי, לא שכית שיהיה טרי, אבל יכול להיות שזהו דבר שאפשר לשמרו הרבה.

מכתב מעורך הקובץ אור מרדכי לגבי דברי מרן שליט"א בעניין זנונין עם רחשין, רמזים שונים לגבי המלה 'רחשין', ודעת מרן שליט"א כי המדובר בחגבים.

בקשר למלים 'נונין עם רחשין', קיבלתי מכתב מידידנו הרב רפאל מאיר רפאלי הי"ו, עורך הקובץ אור מרדכי, שכתב לי – לאחר שראה מה שהסברנו בעניין, והוא הראשון שעוררנו לשאלה הזאת – בזה"ל, לכבוד מורינו הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א.

שלמא רבא יסגי לכוון מן שמיא. בהורמנותיה דמר, אביעה מלין אחרי רואי מש"כ מר (הביאו בשמו) בגליון "תוצאות חיים" [ויצא התשפ"ג] לפרש דברי רבינו האר"י בפיוט 'אזמר בשבחין' בליל שב"ק, במש"כ זנונין עם רחשין, והביא כת"ר מן החמ"י [שו"ת ז' כ"ג] שפירש 'נונין' – דגים גדולים, 'עם רחשין' – דגים קטנים. ורמז שם לסודן של דברים.

עוד הביא מר שיש שפירשו (כמדומני שכן הראני אחי הר"ר יוחנן, בסידור "כוונת הלב") דרחשין היינו עופות המרחשין. [וזה לא רק שם, אלא כבר בכמה ספרים. יב"ן].

ובאמת שעלתה על ליבי קושיית מר, דלכאורה הוא ל' ריחשא דרחיש על ארעא. ואף גם זאת, דלפירוש קמא אכתי קצת צ"ע, דמן הפיוט משמע דהם ב' מינים לגמרי, מדקאמר 'נונין עם רחשין'. ואם איתא שהם דגים קטנים, הרי הוא אותו מין, והול"ל 'נונין רברבין עם רחשין, וכיו"ב. [ואף אם יהיה שונה בסוגו, מ"מ שם נונא עליו]. גם לפירוש שני קצת קשה, מדוע אמר 'עם', והלא אין מביאין אותן יחד, רק בזה אחר זה. ויותר היה לו לומר, נונין ורחשין, בוא"ו.

ועלה במחשבה, ד'רחשין' היינו שמן, מלשון מנחת מרחשת. והיינו, שמטגנין הדגים בשמן. ודוגמא לזה מצינו בגמ' בכמה מקומות [שבת דף קי"ח ע"ב, סוכה דף מ"ד ע"ב, פסחים דף קי"ב ע"ב], שהיו מטגנין הדגים בקמח ובקרבים ובשומן

הטעם, כמו הטעם ברמז היסוד, המכונה בשם דג, והוא השט בימים ובנחלים דנוקבא. ושם כתבנו שלפי דעת רבנו האריז"ל צריך להיות בסעודת שבת דג גדול ודג קטן, רמז ליסוד א"ק וליסוד דא"א, ובכך תקבל הכלה תיקונה. וגם יכוין אדם באכילתו אותם, לתקן ולהעלות ריבוי הניצוצות שבהם, בכח תוספת הנשמה הנמצא איתו בשבת, כי בחול אין בנו כוח להעלותם וכו'. ישנה שם אריכות גדולה.

ואח"כ בחלק חמישי ודף רע"ז הוא כותב בזה"ל, ירמוז דגים גדולים, היינו יש עניין גדול שחכמים יאמרו דברי תורה על השולחן, ותלמידיהם ופשוטי העם ששומעים את דברי החכמים צריכים לרחוש בשפתותיהם.

דהיינו, 'הדגים הגדולים', כלומר החכמים הגדולים, הם יגידו את החידושים. והאנשים הפשוטים, ישמעו זאת, ואז הם 'רוחשים'.

וזהו 'רחשין', שהם דגים קטנים, בסוד רבי אלעזר ברי ילעי, ורבי אבא יכתוב, ושאר חבריא ירחשון בלבהון. ובאלו דברי התורה שיאמרו על שולחן שבת, נעשה תיקון לכלה הכלולה, שהיא סוד שבת מלכתא וכו' יעוש"ב. וע"ע בשיר של ר"י נאגארה, יה רבון עלם וכו', למקדשך תוב ולקודש קודשין, ויזמרון לך שירין ורחשין. שם כמובן הכוונה לדיבורים בפה.

כפי שאומרים, ישנם 'שבעים פנים לתורה'. אמרתי רק את האפשריות, מה שאפשר עוד לפרש, בכדי להרחיב את היריעה, ופרשו השמלה, להגדיל תורה ולהאדירה.

אינני יודע, האם הפירוש שאמרנו הוא אמת, או שלא. אבל, יתכן, כי כל שאר פירושיהם נשמעים כמו 'רמזים', אבל אם ע"ד הפשט, זהו נוטה יותר כפי שאמרנו, שהכוונה לחגבים.

*

כעת לגבי השאלה, מהי מעלת החגבים? כי בשלמא דגים, הדבר ידוע.

רבינו יוסף חיים כותב, בספרו בניהו על מסכת גטין [דף נ"ה ע"ב], לגבי הסוגיא של קמצא ובר קמצא, כי החגבים רומזים אל החכמים. החי"ת אשר על ליבו של 'חגב', רומזת ל'חכם'. הוא

מאריך על כך, וכותב כל מיני רמזים שישנם בארבה. והוא אומר, כי הסיבה שיש לו ארבע רגליים ושני קרסוליים – בסה"כ שש – כי זהו כנגד ששה סדרי משנה. רוב אלה שלומדים, הם יודעים ארבעה סדרים.

כך הוא כותב, לימוד העיון והסברא שחייב הרב לשנותו ארבעה פעמים לתלמידו, מכונה לידיים שהם הכנפיים, דעל זה אמרו רז"ל [סוטה דף ז' ע"ב וראה רש"י שם], "ידיו רב לו" [נדברים ל"ג, ז], במלחמתה של תורה, כי בזה הלימוד יש מלחמה המתייחסת לידיים. ועל זה הלימוד של העיון והסברא שחייב הרב לשנותו לתלמיד ד' פעמים, רומזים ארבעה כנפיים שלחגב. כי הכנפיים הם ידיים, שלימוד זה מתייחס להם. אבל לימוד הגירסא, מכונה לרגליים. כי כמו שהרגליים הם מעמידין את הגוף כולו, שהוא הראש והידיים, כן לימוד זה שלגירסא הוא מעמיד ומקיים את לימוד העיון והסברא, המתייחס לידיים שהם הכנפיים וכו'. הוא מאריך בכך.

ובסוף הוא אומר, הקרסוליים הם כעין רגליים. ועל ידי כן נעשו ששה רגליים. הנה אלו השש, רומזים לששה סדרי משנה. ולכך חלוקים הם, ארבע לחוד ושתים לחוד. כי הששה סדרי משנה, חלוקים הם אצל החכמים. יש לומדים בכל הששה סדרים, ויש אין לומדים אלא בארבע. וכמ"ש אותו אמורא לאליהו זכור לטוב, 'בארבע לא מצינא, בשיתא מצינא' [ב"מ דף קי"ד ע"ב].

ובזה מובן מה שמצוייר בחגב צורת חי"ת, כי אות ח' ר"ל חכם, לרמוז כי סימני החגב הם רומזים לתורת חכם. ע"כ.

יוצא א"כ, שמצאתי תשובה לשאלתם, כי חגב רומז לחכם.

שאלה מהקהל: אבל בזמן קדום לא היה שינוי בין סדרי המשנה, רק בגולה לפי הזמן והמקום. ואם כן כיצד אפשר לרמוז כך בחגבים?

תשובת מרן שליט"א: הכל גלוי וצפוי לפני קורא הדורות מראש.

דרך אגב, נלע"ד להוסיף בס"ד, הרי ארבעת הרגליים, הם קדימה. ושתני הקרסוליים הן

ראיה למה שכתבנו למעלה, שמיתתן של צדיקים ע"י שכינה.

והדגים, רמז לתלמידי חכמים, שמתגדלין במימיה שלתורה, כעניין הוי כל צמא לכו למים [ישעיה נ"ה].

וגם החגבים, גם הם רומזים לחסידים, שאינן צריכין שחיטה אלא אסיפה. מה החגבים בתחילה שוכנים בעפר, ולבסוף עולים לאויר וגבוהים מן הכל, כך החסידים בתחילה מדוכים ושפלים עד עפר, ולבסוף מתעלים על הכל, ואינם צריכים שחיטה על ידי מלאך המות, אלא אסיפה על פי שכינה.

רואים מכאן, כי החגבים רומזים ג"כ אל החכמים והחסידים, והדבר גם רמוז באות ח"ת שיש לו על הבטן.

בקשר לשאלה, שאין לנו חגבים. טוב, יהי רצון שיהיה בקרוב, בעזרת ה'. השם ברוך הוא יזכנו. אבל בינתיים, טוענים כי זה 'מיחזי כשקרא'.

הדבר אכן נכון, יש בכך משהו, לכאורה ישנה קצת טענה.

וישנו משהו הדומה לכך, לגבי מ"ש מהרי"ץ לגבי אנשים שאין להם הדסים, או שאינם עושים כפי שכתוב בפיוט, שיהיו י"ב ככרות על השלחן, כפי שצריך להיות עפ"י הסוד. הרי בפיוט כתוב, 'בשית נהמי לסטר'. בארץ תימן, בעירו של מהרי"ץ, ההדס לא היה כ"כ מצוי.

מהרי"ץ בעץ חיים [דף קי"א ע"א] כותב בזה"ל, יש שנהגו לומר פיוט שיסד מרנא האר"י זלה"ה, והוא אזמר בשבחין וכו', הנדפס בספר תיקוני שבת. רק מי שרוצה לאמרו, צריך על כל פנים לקיים כל הכתוב בפיוט, לסדר נרו – דהיינו לסדר 'שולחן בצפון ומנורה בדרום' – ולערוך שולחנו בשושני הדס, הכל כנוזכר בפיוט. אך מי שאי אפשר לו לקיים זה, אין נכון לו לאמרו, כי הוא כמעיד עדות שקר בעצמו. וכן כתב הרב טהרת הקודש בספרו עיין שם.

לכאורה משמע שרצונו לומר, כי את כל הפיוט שלא יגיד. אבל, אולי ידלג רק את הבתים הללו. אינני יודע, למה מהרי"ץ סובר, שלא יאמרנו כלל? אמנם אולי זוהי כוונתו, אלא שקיצר במובן מאליו.

מאחורה, והן גבוהות יותר. הדבר מראה, ראשית, שזה נפרד. ארבע רגליים, זה בפני עצמו, כי בדרך כלל הלומדים יודעים ארבעה סדרי משנה, וסדרי קדשים וטהרות לא מצוי שידעו אותם, לכן הקרסוליים יותר גבוהות, כי האדם הזה במדרגה יותר גבוהה. וזה גם מאחורה, כי אלו האחרונים, קדשים טהרות הן אחוריות.

ולא רק זה, אלא מצאנו עוד שהחגבים רומזים לחסידי עולם.

מי שיראה ב'כתבים' של ספר אור הנר [דף 20], של אבא מארי זצ"ל, שהוציא לאור בני הרה"ג נסים הי"ו, מובא שם כך, למה דגים וחגבים אינם צריכים שחיטה?

בהתחלה הוא מביא, שני טעמים, לפי הפשט. והטעם השלישי הוא, על-דרך הסוד, דגים אלין תלמידי חכמים דמתרביין בימא דאוריתא. ולזה אסיפתן היא המתרת אותן. ר"ל שאינם מתים על ידי כח המשחית, אלא על פי שכינה, כעניין [בראשית מ"ט, ל"ג] וַיֵּאָסֶף רַגְלָיו אֶל הַמָּטָה. ולכן חיותם במימה שלתורה, כמו הדגים שחיותם במים.

וחגבים, אלין חסידי עלמא דאינון שטיין פְּאֵוּרָא. וכמו כן כשמגיע קיצם להיפטר מן העולם, נשמותיהן פורחות לגן עדן העליון, ומתעדנים שם באור החיים. על דרך מה שאמרו, צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, ונהנים מזיו השכינה, וק"ל.

המקור לכך הוא, מספר הזוה"ק רעיא מהימנא פרשת שמיני דף מ"ב ע"א, ובפרשת כי תצא דף רע"ח ע"ב, ותיקוני זוהר דף נ"ט ע"ב.

מהר"י ונה זצ"ל בפירושו על הלכות שחיטה [הוצאת מכון אור ישראל ה'תשנ"ד, דף י"ג], כתב ג"כ את העניין הזה, בסגנון קצת אחר. וז"ל, בזוהר אמר רעיא מהימנא, דגים וחגבים אינן צריכין שחיטה, אלא אסיפתן היא המתרת אותן. דגים, אלין תלמידי חכמים דמתרביין בימא דאורייתא. אינן צריכין שחיטה, על ידי מלאך המות. אלא אסיפתן היא המתרת אותן, שמתים על פי שכינה, כעניין שנאמר ויאסף רגליו אל המטה [בראשית מ"ט] עכ"ל. מכאן

שאלה מהקהל: הספרדים נהגו להגיד, 'אַסְדְרוֹ' לדרומא. לא אַסְדְר, אלא אַסְדְרוֹ. ככה כתוב בסידורים שלהם, מי שלא הכין את השולחן וכו' כך.

תשובת מרן שליט"א: לא ברור, מה זה 'אַסְדְרוֹ'?

תגובת השואל: לא מלשון שאני אסדר, אלא 'אסדרו', דהיינו שצריך לסדר שהשולחן יהיה כך.

תשובת מרן שליט"א: נכון. כך בעל בן איש חי אומר, בספרו תורה לשמה. כנראה הם לקחו זאת ממנו, הוא שחידש זאת, בגלל הטענה הזאת. ברם חושבני, כי אם כן הם לא קוראים זאת נכון, וצ"ל 'אַסְדְרוֹ' לדרומא. דהיינו, תסדרו. הרי הפיוט לפי הסימן אשר בראשי הבתים, הוא אנ"י יצח"ק לורי"א ב"ן שלמ"ה, וצריכה להיות שם האות אל"ף, 'אסדר לדרומא', לכן צ"ל 'אַסְדְרוֹ'. בלשה"ק, תַסְדְרוֹ. כנראה הם לא קוראים נכון. הסמ"ך לא בפתח, אלא בשוא. [בדקתי אחרי השיעור בסידור אחד, וראיתי שניקדו אַסְדְרוֹ].

שאלה מהקהל: יש סידורים שגורסים אַשְוֵי לדרומא, במקום אסדר?

תשובת מרן שליט"א: צ"ל אַשְוֵי. אבל זה כמו אסדר. פירושו אַשִים.

בשו"ת תורה לשמה [שאלה פ] מובא בזה"ל, שאלה. אנחנו נוהגים לומר בליל שבת בעת הקידוש, פיוט אזמר בשבחין, שנתייסד מפי הרב הגדול רבנו האר"י זלה"ה, ולפעמים לא אפשר להניח השולחן בצפון ומנורה בדרום, אלא להיפך. וגם לא יימצא הדס. ונסתפקנו בכהא"י גוונא, אם נוכל לומר (פסוק) [פיסקת] אסדר לדרומא מנרתא דסתימא וכו', וכן בחמרא גו כסא ומדאני אסא. יורינו המורה לצדקה ושכמ"ה.

ובהמשך תשובתו הוא עונה כך, ולכן נראה, אם זה האומר אינו מסדר שולחנו ונרותיו כמו סדר הנזכר בפיוט הנז', וגם אין לו הדס, נראה שלא יאמר כן, משום דמחזי כשקרא. והכי איתא בגמרא דבתרא [דף פ"ב ע"א], א"ל רב אחא

בריה דרב אויא לרב אשי, מכדי פסוקי נינהו ליקרי. א"ל, משום דמחזי כשקרא ע"ש.

ונראה דאין צריך לדלג כל (הפסוק) [הפיסקא], ורק לא יאמר מלת אסדר, דמשמעות שלה על עצמו, אלא יאמר אסדרו לדרומא, ויכוין בזה על ישראל, שבלילה הזאת כך הם מסדרין השולחן לדרום והמנורה לצפון, ומכינים היין בכוס ומביאים הדס.

והיה זה שלום, וא"ל שדי ה' צבאות יעזור לי.

'אסדרו', בלשון רבים, אנשים אחרים מסדרים. א"כ ישנה איזו עצה כאן, לגבי הדבר הזה, כך שהדבר אינו נראה שקר. זה אמנם פוגם במשקל הפיוט, אבל כנראה הדבר שוה יותר, מאשר לדלג זאת בכלל. וע"ע בשו"ת דברי שלום (קרויז) חלק ד' סימן נ"ז אות ד'.

בספר טהרת הקודש, מה שהביא מהרי"ץ זיע"א, יש לו עצה קצת אחרת. בעל טהרת הקודש, שהיה 'מקובל' אשכנזי, כתב [בדף ל"ז] כך, יאמר מה ששייך לומר קודם הסעודה, היינו הזמירות המהוללות דהאר"י ז"ל, וגם אתקיננו סעודתא וכו'.

ונראה ג"כ, דמי שאין לו יין, וגם אינו מסדר י"ב ככרות כפי הקבלה, אל יאמר גם הזמירות הללו. כי הם כמעט דוגמת הקורא ק"ש בלא ציצית ותפילין, ומעיד עדות שקר בעצמו, כמבואר למבין.

א"כ מה יעשה?

רק יעיין בו, ויצער על זה שאין בידו לקיים כאלה. וה' יסלח לו, ויחשב לצדקה כאילו עשה. הוא אומר, שיסתכל על המלים, וכך הוא יגיד. חבל, לא זכיתי שיהיה לי זאת, ועי"ז הדבר נחשב כאילו הוא מקיים. זאת העצה שלו. אפילו שהמדובר בשבת קודש, אבל צער מועט כזה, הוא אינו צער ממש. זהו כפי שאנו אומרים בתפילת מוסף של יו"ט, ומפני חטאינו גלינו מארצנו וכו'. וכדומה. זהו צער, 'כצל עובר', ואין בכך איסור בשב"ק.

רבי חיים פאלאגי זצ"ל בספרו כף החיים [סימן ל' אות מ"ז], הביא ג"כ את דברי טהרת הקודש, אבל הוא העלה אותו קצת בשינוי. וז"ל, כתב הרב טהרת הקודש, דמי שאין לו יין, או שאינו

שערי יצחק – השיעור השבועי

שלהם. כיון שאתה אומר, זקשרתם לאות על ידיך והיו לטוטפות בין עיניך, תישאר עדיין עם התפילין, שלא יהיה כמעיד עדות שקר בעצמו. אבל, הרי גם בשב"ק וימים טובים אומרים זאת. נו, ואיפה התפילין? אלא מובן, כי היום אסור. זה רק מתי שישנה אפשרות. זאת אומרת, זהו לא ממש דבר שקר, להגיד וקשרתם לאות על ידיך וגו', כי בסדר, המדובר בזמנו, מתי שאפשר לקיים זאת.

והערת העורך: ועי' מ"ש מרן שליט"א בעיני יצחק על שע"ה סימן ק"ה אות כ"ד, בקינה בת"ב בהוצאת ס"ת, לגבי הנוהגים שלא להסיר המפה, שצריכים לדלג מהקינה את המלים זבמקום מפה יפה וחסר צעיפה, משום דובר שקרים].

המושג 'מיחזי כשקרא', מדויק. זה לא 'שקרא'. רק נראה שקר. ישנו לפעמים מצב, שהדבר נראה כמו שקר, אבל אין פירושו שהוא אומר ממש דבר שקר. כוונתי לומר כך, אפילו לגבי אסדר לדרומא וכו', או זמדאני אסא'.

וכך הלשון מדויק. כיוצא בזה למשל, מהרי"ץ כותב זאת ב'אשמורות' [ע"ח ח"ג דף ל"ד ע"א], מביא בשם מהר"י ונה, בפיט יעירוני רעיוני וכו', לגבי המלים זבקעו דמעו ענניו, וזה לשונו, צריך האדם לבכות, כדי שלא יראה שקרן. מהרי"ו ומהרי"ץ לא כותבים, שאם האדם אומר זאת, הוא שקרן. אלא ייראה שקרן'.

אותו הדבר בהמשך, בפיסקא אלהים אתה ידעת לאיוולתי ואשמותי וכו' [שם דף מ"ד ע"ב], לגבי המלים 'קידמו עיני אשמורות', וז"ל, צריך לדקדק שלא לומר פסוק זה אלא א"כ עמד משנתו בחצות, כדי שלא יראה כשקרן. אם האדם לא קם בחצות לילה, איך הוא יכול לומר זאת? הרי לחצות הלילה, ישנן שתי אשמורות. אבל אם אדם קם רק באשמורה האחרונה, הוא לא יכול להגיד 'קידמו עיני אשמורות', כיון שהדבר אינו נכון, ע"כ שידלג את זאת.

אבל לשון מהרי"ץ הוא, 'ידקדק' שלא לומר. למה זהו דקדוק?

מסדר י"ב ככרות, או שאין לו הדס – בעל טהרת הקודש לא הזכיר הדס. מהרי"ץ מדבר על הדס, אבל לא טהרת הקודש. בכל אופן – לא יאמר נוסח אתקינו, דהוה ליה כקורא ק"ש בלא ציצית ותפילין, ומעיד עדות שקר בעצמו. רק יעיין בו ויצטער ע"ז שאין בידו לקיים, והי' יסלח לו, ותחשב לו לצדקה כאילו עשה. וכן ה"ד – הביא דבריו – בספר עבודה ומורה דרך דף ק"ח ע"ב.

[מה שטהרת הקודש הזכיר יין ולא הדסים, היינו מפני שבארצות האשכנזים לא היה היין מצוי כידוע, וההדסים כנראה היו מצויים שם. איתמר].

הוא קצת שינה, משוסדמה. למשל, בעל טהרת הקודש כותב, כי הוא 'כמעט' כמו דוגמת הקורא ק"ש בלא ציצית ותפילין. 'דוגמת'. אבל מהר"ח פאלאגני, מביא זאת בצורה קצת יותר חמורה.

ברם חושבני, כי מי שידייק בסגנון ובלשון – גם בלשונו של מהרי"ץ – הם לא אומרים כי זהו 'דבר שקר' ממש, אלא רק 'כמעיד עדות שקר בעצמו'.

אולי נאמר זאת, בצורה יותר ברורה. נקדים כי אינני חושב, שהנושא שלנו – דהיינו המלה 'רחשין' – דומה לעניין הזה. כי ישנו הבדל. כאן בפיט, 'קריבו שושבינין, עבדו תיקונין, לאפשא זינין, ונונין עם רחשין, הוא אומר זאת כביכול בלשון ציווי. אולם שם, 'אסדר לדרומא וכו', הוא מדבר כלפי עצמו, וזהו דבר יותר חמור. כאשר הוא אומר 'קריבו', הכוונה שהוא מבקש, תעשו ככה. אבל אינו מספר על עצמו, דבר שנראה שאינו נכון.

אולם אחרי ככלות הכול, חושבני כי הם מדויקים, כי זה 'כמו' מעיד עדות שקר בעצמו. אכן הדבר נכון, אם אדם קורא ק"ש בלי ציצית ותפילין, הרי הוא כמעיד עדות שקר בעצמו. לכן הגאונים אומרים, כי בתפילת ערבית, בזמנם כשהיו קוראים ק"ש במעוד יום, צריך ג"כ לקרוא ק"ש עם התפילין. אלה הנוהגים בתעניות, שמורידים את התפילין רק אחרי המלים 'כימי השמים על הארץ', זהו הטעם

התשובה היא, כי כיון שזהו פיוט, אזי זהו הנוסח של פיוט. כאשר אומרים פיוט, אינני יכול לשנות את מה שהפייטן אמר. אולי שאני בנ"ד, אפשר לדלג. אבל הדבר לא פשוט לשנות.

זהו כפי שאדם קורא מזמור תהלים, כגון את הפסוק ותהלים ו', וז' יְגַעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֶה בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִּי, בְּדַמְעֹתַי עֵרְשֵׁי אֲמָסָה, וכי הקורא מקיים זאת? אלא כולם מבינים, כי דוד המלך ע"ה הוא שאמר זאת, ואיננו מדבר על עצמו. אם כי לפעמים אנחנו מתחברים עם הבקשה, כי גם האדם הקורא זאת מבקש אותה.

אבל אעפ"כ הדבר אינו ממש דומה. כאשר קוראים תהלים, מפורש כתוב בהתחלה לדוד משכיל, יודעים כי אלו מזמורים של דוד המלך. אפילו שאני מתכוון על עצמי, אבל אני קורא את מה שדוד המלך אמר על עצמו. אולם גם בפיוט, כיון שזהו נוסח של פיוט, אזי קשה לומר כי הוא 'שקרן', אלא שזה רק רצוי.

ברם לענייננו, נראה לי שזה עוד יותר קל, ואין בכלל צורך לשנות. כי כפי שאמרת, זהו רק לשון ציווי. כך לגבי השאלה השלישית.

שאלה מהקהל: אבל מהרי"ץ כתב, שלא להגיד?

תשובת מרן שליט"א: אני מסביר את מה שמהרי"ץ אומר. כפי שאמרת, מהרי"ץ כתב בלשון 'לדקדק', וכן מיחזי 'כישקרן'. הסברתי בס"ד למה זה רק בכא"ף הדמיון. ברור שאני אומר, שלא להגיד. אבל מי שכן אמר, נגיד לו שהוא שקרן? לא. מהרי"ץ לא אמר שהוא שקרן, אלא כמו שקרן. אני רק מדקדק בדבריו, שהדבר אינו גרוע.

בעניין כשרות החגבים בזמנינו, והשלמה לשיעור הקודם לגבי מה שבדורנו אסרו את המותר והתירו את האסור.

לגבי הנושא של כשרות החגבים בזמנינו, כיום ישנו איזה הכשר, אבל לצערינו לא הכשר חרדי. גם על כך אנחנו מצטערים, כי אפילו שב"ה כבר נפתח הפתח, אבל עדיין לא זכינו שיהיה הכשר חרדי.

מי שיכול לפעול בנושא הזה, שיהיה הכשר אשר נוכל לסמוך עליו, ברוך יהיה. זכות הרבים תלויה בו. ק"ו אם זה יהיה מטעמינו, עוד יותר טוב. אבל לא מוכרח, העיקר שיהיה הכשר בר הכי. אי אפשר להכניס זאת לשוק, כלשכן לְפָהּ שלנו, אם זה בהכשר של רבנות. צריך שיהיה בהכשר חרדי, לראות כי אכן הכל נעשה שם כפי שצריך.

ארב"ה בגימטריא יצח"ק. זה בדיוק 208. זהו החשבון של השם שלי. אולי זו זכותי, שבגללה עסקתי הרבה בתחום זה.

*

בכל אופן, דיברנו בסוף השיעור הקודם, כי מצבנו כיום, ההנהגה בזמנינו בעוה"ר היא, 'מה שאסור - מותר. ומה שמותר - אסור'. זהו כפי שמובא בידוי של רבי נסים גאון, את אשר אסרת - התרת, ואשר התרת - אסרת.

ברצוני לומר לכם, כי ראיתי בכתבי אבא מארי זצ"ל, מאותם שעדיין לא נדפסו, שהוא מזכיר את עניין הארבה, בין הדברים שהוא כותב לגבי השלטונות כיום.

תשמעו את המלים. זהו רק חלק קטן, מתוך עניין שלם. וז"ל, הם חותרים תחת יסוד קיום הדת וכו'. מתירים את החזיר, ואוסרים את הסלעם. שמעתם? החזיר אצלם מותר, אבל הארבה אסור.

רוצים להפר מה שקיבלו היהודים עליהם ועל זרעם, מתירי החזיר ואוסרי הסלעם, פיתויים שאינם נופלים מעצת בלעם. אלו חרוזים נחמדים.

שאלה מהקהל: הלא החגבים אינם אסורים מצד חוקי המדינה. ואילו אהבו אותם כמו את החזיר, היו אוכלים גם אותם. והאוסרים את החגבים, אינם מתירים את החזיר חלילה.

תשובת מרן שליט"א: בודאי. אבל זה בשביל יופי החרוז והמליצה. ותרעומת צדדית אגב אורחא על הקרובים לשלטון...

שערי יצחק – השיעור השבועי

פשעו, ופתאום יש עליהם רח"ל פיגוע. מה פשעם מה חטאתם? צריכים להבין זאת.

לכן ניקח אולי דוגמא לכך, ממה שהיה בזמן יהושע, שנפלה חומת יריחו תחתיה. והפסוק אומר, וַיְהִי בַּפֶּעַם הַשְּׁבִיעִית תִּקְעוּ הַכֹּהֲנִים בַּשּׁוֹפְרוֹת, וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל הָעָם הָרִיעוּ, כִּי נָתַן יְיָ לָכֶם אֶת הָעִיר. וְהִיְתָה הָעִיר חָרָם, הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לַיְיָ וְגו' (יהושע ו', ט"ז-י"ז).

כל מה שישנו ביריחו, הוא הקדש.

ובפרק ז' פסוק א' נאמר כך, וַיִּמְעְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַל בְּחָרָם, וַיִּקַּח עֶכְזָן בֶּן פְּרָמִי בֶן זְבָדִי בֶן זֶרַח לְמִטָּה יְהוּדָה מִן הַחָרָם, וַיַּחַר אָף יְיָ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. לכאורה, וכי בני ישראל מעלו? הרי רק עכן, הוא היחידי שמעל? לכאורה, הם לא אשמים.

ושם בפסוק ה' מובא כך, כי היתה לאחר מכן מלחמה על העיר עי. וַיָּבֹאוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעִיר בְּשָׁלְשִׁים וְשֵׁשָׁה אִישׁ, וַיְרַדְפוּם לְפָנֵי הַשָּׁעַר עַד הַשְּׁבָרִים וַיָּבֹאוּ בַּמּוֹרָד, וַיִּמַּס לְבַב הָעָם וַיְהִי לָמָּוֶת.

כתב על כך רבי יצחק אברבנאל בזה"ל, השאלה הראשונה. אם עכן חטא בלקחו מן החרם, למה חרה אף ה' בישראל אשר לא חטאו ולא ידעו ממנו דבר? ואיך נענשו עליו האנשים שלא חטאו, ולא נענש אז עכן שחטא?

עכן נשאר חי, והם נענשו. רק אח"כ, כאשר עשו גורל וכו', אז יהושע אמר לרגום אותם, והוא נסקל. אבל במלחמה הזאת, דוקא עכן לא נענש, אלא נענשו שלושים וששה אנשים אחרים. וכפי שהגמרא [בבא בתרא דף קכ"א ע"ב] אומרת, שזהו יאיר בן מנשה, אשר שקול כשלושים וששה איש. אבל לכאורה, גם הוא – יאיר – לא חטא.

וכיוצא בזה נאמר [במדבר ט"ז, כ"ב] הָאִישׁ אֶחָד יַחְטָא, וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצַף? ואמר [איכה ה', ז'] אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ וְאֵינָם, וְאֲנַחְנוּ עֹנְוֵתֵיהֶם סְבָלָנוּ.

ואיך יהושע לא צעק על זה, אחרי שידע סבת החרון אף שהיה על חטא עכן? כעת אחרי שה' הודיע לו סיבה זו, יהושע נרגע, הוא הבין. כעת אין לא טענות. הא כיצד?

השלמה [לשיעור מוצש"ק ויחי] בעניין המעשה הנורא שהיה בזמן הארז"ל, שנגזרה גזירה שיבוא ארבה על העיר צפת וכו', ותשובה לשאלה (רביעית) מדוע כל יושבי ארץ ישראל היו צריכים לסבול בגלל תושבי צפת שלא דאגו לעני, ביאור המושג 'הסרת ההשגחה מן הכלל המקובץ' כפי שהיה בזמן עכן, וגירסת ספר עמק המלך כי הגזירה לא היתה על כל א"י אלא על תושבי העיר צפת בלבד.

ישנו דבר נוסף, הקשור אל הנושא הזה.

הבאנו ובשיעור מוצש"ק ויחי מעשה נורא שהיה בזמן רבינו הארז"ל, שהיתה גזירה קשה, שיבוא ארבה על העיר צפת.

הארז"ל אמר לתלמידיו כך, דעו, שבשעה זאת אני שומע קול הפרז עומד ומכריז ואומר בזה הלשון:

בגזירת עירין פתגמא, ובמאמר קדישין שאלתא, שיהיה ארבה אין קץ בגבול צפת, ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ, ולא ישאר שום מחיה בכל ארץ ישראל. וכל זה הוא בעבור עני אחד תלמיד חכם, ושמו ר' יעקב אלטאראץ, שיושב ומתרעם על מדותיו של הקב"ה וכו'.

דיברנו על כל המעשה הזה בכללותו, שאלנו שלוש שאלות וענינו עליהן בס"ד, אולם נשארה שאלה רביעית שלא דיברתי עליה.

זהו יסוד חשוב מאד באמונה, דבר אשר אי אפשר לעבור עליו ככה.

לכאורה, פלא עצום. הרי למה נתעוררה גזירה קשה זאת? מפני שהיה שמה חכם עני, אשר סבל מאד, ושכניו לא השגוהו בו. הוא צועק להקב"ה, וכפי שנאמר [איוב ל"ד, כ"ח] וַיִּצְעַקְתָּ עֲנִיִּים וַיִּשְׁמַע, וכן נאמר [שמות כ"ב, כ"ב] כִּי אִם צָעַק וַיִּצְעַק אֵלַי, שָׁמַע אֲשַׁמַּע צְעַקְתּוֹ. ברם, למה כל תושבי ארץ ישראל צריכים לסבול, בגלל שהם לא דאגו לעני הזה? נניח, שתושבי צפת אשמים, שלא דאגו לעני הזה שביניהם. אבל למה כל ארץ ישראל?

זאת שאלה אשר נשאלת גם כיום, דבר בעתו מה טוב, והיא שאלה הנשאלת תמיד. צריכים לדעת את הנהגת הקב"ה בעולמו. כי לכאורה, לפעמים רואים אנשים אשר לא חטאו ולא

תשמעו תשובה, אשר אומרים אותה כמה מפרשים. האברבנאל, וגם הרלב"ג שהיה לפניו, וגם המלב"ם שהיה אחריו.

ישנו 'עונש', וישנו 'חסרון השגחה'. דהיינו, כאשר הקב"ה מעניש מישהו, אזי כמובן, כי רק מי שחטא צריך להיענש. אבל ישנו מצב, שהקב"ה מסיר את ההשגחה. דהיינו, כיון ש'כל ישראל ערביין זה בזה', א"כ כאשר אחד מהם חוטא, הקב"ה מסיר את השגחתו מהם. הקב"ה אינו משגיח, וא"כ זוהי יד המקרה, מה שיודמן. כביכול הקב"ה משאיר את העניין, שיתנהל על פי הטבע. מה שיקרה – יקרה. ממילא, נענשו ל"ו אנשים, אשר אינם אשמים. כי אין השגחה. זה אינו 'עונש', אלא חסרון השגחה.

צריכים להבין זאת, אבל אקרא בפניכם את לשון האברבנאל.

בזמנו דיברנו על כך, בתקופת מגיפת הקורונה רח"ל ועיין שיעור מוצש"ק צו – דרשת שבת הגדול התש"פ, הבאתי את דברי היערות דבש, לגבי בנו של ר' ישמעאל כהן גדול שהיה שבוי בבית האסורים ברומי וכו'. עניין אחר. יסוד הקרוב לכך. כדאי לראות זאת שם.

וז"ל האברבנאל שם, הסיבה בענין הזה שקרה אליהם היא, כי זה לא היה על צד העונש. כי אם היתה זאת המיתה על צד העונש, היתה מתיחסת לחוטא, ולא לאנשים נקיים. אבל לפי שאחד מן המחנה חטא בזה חטא גמור, סיבב זה שתסור מהעם ההשגחה האלהית, מצד שהיה המקובץ הוא כולו מתאחד – הרי כל עם ישראל הם היו אז ביחד – ולזה יהיה נעזב למקרים, ונמשך הרע וההפסד למעותדים אליו, להיותם בלתי נשמרים בהשגחתו יתב'.

ולזאת הסבה מתו שם הל"ו איש נקיים מאותו חטא, ולא מת עכן. כי לא נמשך אותו הרע על צד העונש לראוי אליו, כי אם להעדר ההשגחה. ולפי שעכן לא שם עצמו במקום הסכנה היא – הוא לא היה במלחמה. או גם אם היה, עכ"פ לא היה בסביבת הסכנה – לא מת מפני העדר ההשגחה. ומתו המסתכנים שמה – וכי הם סתם מתו? ולמה דוקא ל"ו האלה? אלא התשובה –

מפני חטאיהם הקודמים, או הוראת מערכתם, או הזדמנות המקרה לפי כל אחד מהרעות. דהיינו, ישנן שלוש אפשרויות. ישנם אנשים, שאינם צדיקים גמורים, אבל יש להם חטאים. אמנם אינם חייבים מיתה, ברם אינם נקיים. א"כ כיון שעכשיו הם במצב סיכון, בבחינת מה שאחז"ל 'נפל תורא – תדדו סכינא', הקב"ה פוקד עליהם את החטאים שיש להם, ואז הם נענשים. בלי המלחמה, הם לא היו מתים. אבל כעת, הקב"ה לא מגין ולא משגיח עליהם. וכידוע שהשטן מקטרג בשעת הסכנה. זאת אפשרות ראשונה.

אפשרות שנייה, 'או הוראת מערכתם', דהיינו מערכת הכוכבים. במלים אחרות, זהו המזל. אין עליהם שמירה מהקב"ה, אלא לפי המזל. והאפשרות השלישית, 'או הזדמנות המקרה'. הקב"ה מניח אותם, שיקרה מה שצריך להיות עפ"י הטבע, בלי שהוא מתערב כביכול.

צריכים להסביר זאת. אינני חושב, שהקב"ה לא מתערב בכלל. זהו כמו 'מרחוק', משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. אבל לא שאין השגחה בכלל. זאת איננה ההנהגה הרגילה.

ממשיך האברבנאל ואומר, ואולם שתסור ההשגחה מהמקובץ הגדול בחטא האיש האחד אם היה ראוי אליו, הוא מבואר, לפי שהיה המקובץ כאיש אחד, וכל איש ממנו כאבר מאיברי האיש, וכמו שבהחליא אבר מן האדם, יעדר בריאות אותו האיש בכלל, ככה כשיחטא האיש אחד חטא גמור, תסור ההשגחה האלהית מכלל העם והמקובץ.

כיון שכולם מקובצים ומאוחדים. זהו כפי שלאדם ישנם רמ"ח איברים, כאשר כואב לו הרגל – כולו חולה. הבריאות שלו נחלשת.

אבל כאשר רצה ית' להעניש על זה החטא, לא העניש כי אם לעכן, כמו שאבאר.

וכבר יתיקן הדעת הזה, מה שאמר ית' ליהושע ז', י"ב, 'לא אוסיף להיות עמכם, אם לא תשמידו החרם מקרבכם'. [מרן שליט"א אומר זאת ב'כינוי': עמהם, וכן בהמשך הפסוק. העורך]. הנה התרה בהסרת ההשגחה מהם,

אתה צריך לדאוג לעצמך. הבאנו זאת בשם הפלא יועץ.

וז"ש ויחר אף ה' בבני ישראל, ר"ל שסילק השגחתו מהם, וכן פי' מהר"י אברבנאל. וע"ע בפירושו של מלבי"ם על תהלים ריש פרק י"ג, לגבי עד אנה ע"י תשכחני וגו'.

*

גם בשו"ת מהרלב"ח כותב כך [סימן ע"ז], הוא דן שם לגבי העניין של 'כל ישראל ערבים זה בזה', זאת סוגיא במסכת סנהדרין [דף כ"ז ע"ב], לא אכנס כעת לכל הפרטים. ישנה מחלוקת בסוגיא שם, האם הקב"ה ענש על הנסתרות, או רק על הנגלות וכו'.

הוא כותב למסקנא בזה"ל, ועל ענין פירוש מה שאמרו רבותינו ז"ל [סנהדרין דף כ"ז ע"ב]. שבועות דף ט"ל ע"א [שכל ישראל ערבים זה לזה, כבר מהמאמר שכתבתי למעלה מבואר האמת, כי זהו דוקא במי שיש בידו למחות ואינו מוחה. אדם שהוא לא יכול למחות, אי אפשר להעניש אותו.

שכשהוא רואה לאחד עובר עבירה, ויש בידו למחות ואינו מוחה, הוא נענש על אותו עון. ושורת הדין כן נותנת. ולא לבד נענש מי שיכול למחות ואינו מוחה, אלא אפילו מי שיש לו ספק אם ישמעו בקולו כשמוחה בידם או לא, נענש אם אינו מוחה, לראות אם יוכל למחות וכו'.

אבל הוא שואל, ומה נגיד בנ"ד, לגבי עכ"פ? למה כל ישראל לא ידעו?

והוא אומר את התשובה בזה"ל, ונענשו על עכ"פ, משום דהו ידעי ביה אשתו ובניו, כדאיתא התם. מה תאמר? הרי לא ידעו בו ישראל, ונענשו? נראה לי לומר, שלהיות ישראל שם כולם מקובצים, והיתה השגחת אלהינו יתברך, דבקה בהן לעשות עמהם נסים שלא על דרך הטבעי, היה צריך שכולם יהיו צדיקים. אמנם כשחטא אפילו אחד מהם, הרי הם כמו הגוף שחלה א' מאיבריו, שנאמר עליו חלה פלוני, ואין ראוי שתהיה השגחת אלהינו יתברך דבקה עמהם. אין השגחה עליהם, ואז ח"ו ישנו אסון. וגם זה, מדרך המשפט האמיתי הוא. ומלך

ויחס החטא לכל העם, ואמר 'חטא ישראל', להיות כלל מקובץ ומתאחד. וכל עוד שלא יודע החוטא, יכונה העם כלו בחטא, כי היה כל אחד ואחד מהם בספק אם הוא החוטא, כל עוד שלא יתבאר. אלו דברי האברבנאל.

*

כמותו אומר גם המלבי"ם [שם פרק ז', רק במלים קצת אחרות. ישנם הבדלים ביניהם, בכמה פרטים, אבל באופן כללי, כולם אומרים את אותו הרעיון.

המלבי"ם כותב כך, עכן לקח מן החרם, ואיך מעלו בני ישראל מעל? האיש אחד יחטא ועל כל עדת ישראל יקצוף?

וימעלו. מודיע, א] כי כל ישראל קשורים כגוף אחד, עד שכל איש ואיש מהם, יחוסו אל הכלל, כיחוס אבר אחד מן הגויה, אל הגויה. וכמו שע"י חולי או הפסד אבר אחד, יתהוה חולי או מום בגוף כולו, כן במה שלקח עכן מן החרם נחשב כאילו מעל העם כולו, וז"ש וימעלו בני ישראל ויקח עכן. ב] שיש הבדל בין העונש הבא בפועל, ובין העונש הבא ע"י סילוק השגחה. שְׁעַת יעניש ה' בפועל, לא יעניש את הבלתי חוטא בעבור החוטא, כמו שהיה אח"כ שנסקל עכן לבדו. לא כן העונש המסובב במקרה ע"י שיסלק ה' את השגחתו, זה יחול על הכלל כולו, שבהיות ביניהם חוטאים יסתיר ה' פניו מהם כולם. אם ח"ו ישנם רשעים, חורה אפו של הקב"ה עליהם, ואז כולם ח"ו בסכנה.

כמ"ש (לקמן כב, כ) הלא עכן מעל בחרם, ועל כל עדת ישראל היה קצף, וכולם עלולים למקרה ופגע עד שלפעמים יוכה הבלתי חוטא, כשהיה במקום סכנה, והחוטא שלא נמצא שם לא נפגע, כמ"ש (שם) והוא איש אחד לא גוע בעונו.

הסיבה להיענש היא, כי הוא נכנס לסכנה.

לכן תמיד, ישנם מצבים – כפי שדיברנו בזמנו לגבי מגפת הקורונה – שאם האדם ח"ו לא ישמור על עצמו, הוא ינזק ח"ו. אמנם ישנו מצב, שהדבר לא יעזור, כיון שישנה עליו גזירה. אולם ישנו מצב, שאם הוא יישמר, לא יקרה לו. ואם לאו, ח"ו יפגע בו. כי יש מצב, שההשגחה סרה.

המשפט, יזכה אותנו לראות בבנין בית קדשנו במהרה בימינו אמן.

הרלב"ג גם כן כותב כך, והביאו אף הכלי יקר [שם] – זהו מהר"ר שמואל לניאדו – וז"ל, וצריך לחזור לדעת, האיש אחד יחטא ועל כל העדה יקצוף? ואיך יתכן שהצדיק אבד, כיאיר בן מנשה, שהיה שקול כרובה של סנהדרין, ועכ"פ המועל בחרם ניצל עד שנידון בדיני אדם?

דרך אגב, כתוב כאן, צריך 'לחזור' לדעת, אינני יודע מה פירוש המלה 'לחזור', כנראה צ"ל 'לחזור' לדעת. דהיינו, צריכים לחפש כאן תירוץ, לגבי הקושיא הזאת.

והרלב"ג תירץ בזה וז"ל, שהחיל והקיבוצ' להיות מתייחס וכאיש אחד נחשב, והשגחת ה' על כללו. וכאשר יחטא, ואפילו יחיד, יגרום לסלק השגחת ה' משם, ויהיה החיל ההוא נעזב במקריהם. ולזאת הסיבה, קרה במקרה שמתו ל"ו איש, עם היותם צדיקים, ולא מת עכ"פ החוטא. כי לא יקרה רע מצד העדר השגחת השי"ת תָּבֶן, למי שהיה ראוי שיבואהו רע כעכ"פ, יען שלא שם נפשו במקום סכנה. אמנם אותם האנשים ששמו עצמם במקום סכנה, מתו. כי ראויים היו למות מפני מערכתם. הוא אומר את האפשרות הזאת, שזה מפני המזל. וששמו נפשם במקום סכנה. ע"כ תורף דבריו.

זאת דעת ארבעת המפרשים הנ"ל. הרלב"ג, רבי יצחק אברבנאל, המלבי"ם, ומהרלב"ם. כולם אומרים את אותה התשובה.

אולם בעל כלי יקר, מוסיף ואומר מדנפשיה תשובה אחרת. יותר פשוטה. כי זהו משהו המיוחד לעניין דידן. לדבריו, הקב"ה ציוה אותם מראש, שישומו לב שאף אחד לא ימעול בחרם. ואם כן, כיון שהם לא השגיחו, ע"כ הם אשמים. הם היו צריכים לפקוח עיניים, לראות שאף אחד לא נוגע בחרם.

וז"ל הכלי יקר שם, ולענ"ד ללמוד טענה אחרת ממ"ש למעלה בפסוק 'השמרו מן החרם', שציוה שיפקחו עיניהם איש על חבירו לראות שלא ישלח יד, וישמרהו שלא יכשל בו. ולפי זה היו בזה חוטאים רבים, מפני שלא נתנו עיניהם

בן למחות שלא יחטא לשלוח ידו בחרם, ולכך נענשו, בהצטרף שלא הלך יהושע עם כל העם הנז' לעיל.

ועל פי טענה זו יתבאר בפסוק זה, יתור תיבת 'מהם', שר"ל שלא בחיל ולא בכח של אנשי העי, אלא מהם – מישראל עצמם, שלא נתנו עיניהם למחות בעכ"פ, הם היו סיבת ההכאה.

וז"ש ויכו מהם אנשי העי. ולכך עלה מספר המוכים ל"ו – לכן [דוקא] שלושים ושש – כי ל"ו חכמו ישכילו זאת, וישמרו מהיכשל עכ"פ בחרם, והם היו גם כן נשמרים. ולכך לקה יאיר בן מנשה, ששקול כרובה של סנהדרין, כי היה בידו למחות. הוא היה אמור לשים לב, כי היה ציווי מיוחד שישגיחו האחד על השני. וכיון שלא שמו לב, הם נענשו.

רבי אברהם בן שלמה זצ"ל – 'קדמון מחכמי צנעא', כלשון מהרי"ץ זיע"א – מביא [בפירושו על נביאים ראשונים, דף ט"ל] בשם רבי יוסף אבן כספי, דבר מעניין בזה"ל, וא"ר יוסף בן כספי ז"ל, אולם חרם עכ"פ, מדעתי היה עכ"פ שר צבא. אל תחשוב, שעכ"פ היה סתם אדם פשוט, אלא הוא היה בעל תפקיד חשוב. כי היה משבט יהודה. והוא היה ראש לאותן שלשת אלפי איש, שהלכו להילחם באנשי העי. והוא כי ידע בעצמו עָבְרוּ בחרם – הרי עכ"פ הסתיר זאת, עד שלבסוף יהושע אילץ אותו שיגלה ויודה – הכה לבו אותו במלחמה, ופחד ממכשול העון ההוא ונס. כשראה שהמלחמה קשה, הוא ברח. 'תחילת נפילה, ניסה'. היה לו פחד מן החטא. ובנוסו, נסו בני מחנהו, ונגפו לפני אנשי העי. כך אומר רבי יוסף אבן כספי.

מעיר על כך רבי אברהם בן שלמה בזה"ל, ואין הכרח. כביכול, מנין לך לומר זאת? רבי יוסף אבן כספי, הוא פרשן פשטן, אשר אומר דברים מן השכל שלו. אפילו בלי יסוד, וללא מקור.

לפי דבריו הללו של ר"י כספי, אולי מה שלא נהרג עכ"פ כבר במלחמת העי, זה כדי שיתברר הדבר אח"כ, מלבד בגורל על פי ה' גם בהודאת פיו עצמו, כדי להצדיק את דין הקב"ה לעיני כל ישראל.

שערי יצחק – השיעור השבועי

הערה מהקהל: על פי מה שהקדים מעכ"ת שהחגבים רומזים לחכמים וחסידים, יש ליתן טעם לגבי מעשה האר"י, למה נענשו במכת חגבים דווקא. שזוהי ממש מדה כנגד מדה, כי לא השגיחו על החכם החסיד לפרנסו, יבואו החגבים ויאכלו את שלהם.

תשובת מרן שליט"א: נפלא ביותר. יישר כוחך. נפלאים מעשיך ה', ונפשי יודעת מאד.

דברי מרן שליט"א בשבח בחורי חסידות גור אשר נבחנו אצלו על רוב הש"ס בבקיאות עצומה וידיעה מופלגת, ובדבר אלה אשר מתאים להם ללמוד דוקא בשיטת לימוד כזאת, דהיינו בבקיאות ולא בלומד"ס. ביום חמישי האחרון, היתה אצלי קבוצה של בחורים מחסידות גור. אמרו לי, תשמע, יש לנו בחורים יודעים אלף דפים בש"ס בע"פ, וביקשו ממני שאבחן אותם. אמרתי להם, אם הם יודעים אלף דפי גמרא בע"פ, א"כ הם יודעים יותר טוב ממני. איך אבחן אותם? אמרו, בכל זאת.

הרב שלהם הוסיף ואמר לי, ראיתי בזמנו שביקרנו אצלך באיזה עניין, כי בביתך הש"ס בלוי מרוב שימוש. אמרתי לו, זה לא אני, זה ירושה מאבא שלי... לא שלי...

טוב, בסדר, לחצו וכו', אז בכל זאת קיבלתי אותם.

מבחן ש"ס מזומנים, בחורים מופלגים תלמידי ישיבות גור, חברי אגודת המזומנים 'שערי יצחק' שע"י איחוד מוסדות גור.

דיברנו מקודם, על 'ששה סדרים'. אומר לכם את האמת, ממש נדהמת. ידעו להגיד ממש דפים שלמים בע"פ. בכל מקום ששאלתי. כמעט רוב ככל הש"ס. כי ישנן מסכתות, שהם לא למדו, שם בכוונה לא לומדים, כגון יבמות, כתובות, סוטה, ונדה. אבל כמעט את כל הש"ס, הם יודעים. שולטים יפה מאד.

ברצוני לומר לכם דוגמאות. התחלתי לשאול, בבקיאות, היכן כתוב עניין 'חצי נזק צרורות?' אז אחד אומר לי תכף ומיד, כן, זה במסכת בבא קמא דף י"ז ע"ב. התחיל להגיד את תוכן כל הסוגיא, וכי זאת הלכה למשה מסיני וכו'.

ויש לעיין בזה בספריו, כגון תם הכסף דף ל"ג, ועשרה כלי כסף דף מ"ב.

גם לא מן הראוי שיכתב הכל בספר, כשלשים וששה איש בדיוק, לא בקירוב, לפי שהוא מנין מוגדר. מובן מזה כי לפי דברי ר"י אבן כספי, נסו בני המחנה וניגפו וכו', לא שלושים ושש. אבל הרי כתוב שלושים וששה, א"כ איך אתה עושה זאת כביכול זהו 'לאו דוקא'. לא נראה לו פירוש, והוא דוחה אותו. ובהמשך הוא מביא את הגמרא במסכת סנהדרין, כי אשתו ובני ביתו ידעו מכך. כנראה שהמהלך הזה, נראה לו יותר.

בכל אופן, הבננו את העניין. כי בדרך כלל, אם לא היה חטא פרטי כפי שאומר הכלי יקר, שהם לא השגיחו, אזי העניין הוא שישנו מצב, שכאשר ח"ו ישנם רשעים בתוך המחנה, בתוך הציבור והקהילה רח"ל, אזי ח"ו הקב"ה מסיר מהם את ההשגחה, ואז הם 'נעזבים למקרים', ויכול להיות אסון מכמה וכמה סיבות. למרות שבעצם, לגבי הדבר הזה לכשעצמו, הם אינם אשמים.

אמנם עדיין אי אפשר לומר, כי זאת התשובה גם לענייננו. וכי כל אנשי ארץ ישראל אשמים, בגלל אנשי צפת?

לכן חושבני, כי ישנה כאן טעות בגירסא. מצאתי בס"ד כי בספר עמק המלך כתב, שהדבר איננו כפי שהבאתי בזמנו בשיעור, שהגזירה היתה כי לכל ארץ ישראל לא תהיה מחיה, אלא הוא מביא את הסיפור הזה [בהקדמה השלישית] וכותב בזה"ל, יבוא ארבה אין מספר בגבול צפת, ויאכל כל עשב וכל פרי האדמה, לא תישאר מחיה לכל יושביה. דהיינו, לכל יושבי צפת.

וכן בהמשך הוא כותב בזה"ל, והקב"ה אינו יכול להתאפק עוד, על כל שכניו הרעים יושבי צפת, שאינם משגיחים עליו.

לגבי תושבי צפת, אפשר להבין שהם ייענשו בגלל העני הזה שהיה ביניהם, כי הם לא השגיחו עליו. אבל לא כל ארץ ישראל.

א"כ הגירסא, ש'כל ארץ ישראל יסבלו, היא כנראה טעות.

שאלתי אותך, כתוב בגמרא כי זאת הלכה למשה מסיני? אז הוא ענה, כן.

חזרתי ושאלתי אותך, אתה בטוח? בגמרא? ואז הוא ענה, לא, ברש"י. אמרתי לו, אכן, יפה. ברש"י הדבר כתוב. אולם בגמרא כתוב, 'הלכתא גמירי לה'. [לפי הרמב"ם כשכתוב כך, זה נחשב הלכה מפי השמועה. לא מוגדר כהלכה למשה מסיני]. הוא זכר זאת. שאלתי אם מוסכם שבחצי נזק צרורות משלמים רק חצי נזק? והוא אמר כי ישנה שם מחלוקת בכך, בין סומכוס לבין רבנן וכו'. לפי סומכוס נזק שלם. הפלא ופלא.

הכנתי להם כל מיני שאלות, אבל אח"כ אמרתי להם, תשמעו, אני לא ידעתי שהדבר כך, שאלתי אתכם שאלות מדאי קלות. אם הייתי יודע כך, הייתי מכין לשאול אתכם שאלות יותר קשות.

ממש מדהים. בחורים צעירים.

רשמתי בפני, דוגמאות לשאלות ששאלתי אותם. איפה הסוגיא הזאת, ומיד הם אומרים זאת בע"פ. אומרים את התוכן, לא מלה במלה, אבל באופן ברור. לא היתה שאלה, שהם לא ידעו לענות עליה.

לשונות שבדו חכמים? כן, במסכת נדרים. 'הידור מצוה עד שלישי במצוה? בבא קמא דף ט' ע"ב. 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה', קידושין דף ט"ל ודף מ'. 'עופות נבראו מן הַרְקֵק', מיד אחד מהם אמר את הגמרא בחולין, אבל זכר שכתוב זאת בשני מקומות. הדבר מובא גם במסכת עירובין דף כז ע"ב, וגם במסכת חולין דף כ"ז ע"ב. 'שמות האמורים בלוט קודש', כן, בטח, זאת סוגיא במסכת שבועות. 'רחמנא ליבא בעי', איפה זה כתוב? כן, בסנהדרין ברש"י. 'גדולה עבירה לשמה', מיד יודעים, זה בנזיר וגם במסכת הוריות. 'דין גרמא דעשיראה ביר', ג"כ ידעו שזה במסכת ברכות ובעוד מסכת. איפה 'הלכות ציצית' בגמרא? במסכת מנחות. מזוזה ותפילין. לגבי ריבית, לא שאלתי אותם, אבל רציתי לשאול. קריאת ספר תורה, ידעו. אבילות, נידוי, מועד קטן. חרוסת, מצוה או לא

מצוה? ידעו. איפה מובא מומים בש"ס? מיד הוא שאל אותי, איזה מומים? של כהנים או של בני אדם? ומיד הוא התחיל להגיד את הסוגיא בבכורות. מיד במקום, בלי שהיות. כמנח בכיסתיה. איפה 'פרתו של רבי אליעזר', 'החרש היה לבס', איפה הסוגיא הזאת? כן, רבי אלעזר בן ערך, במסכת שבת. 'גדי מקולס' לא שאלתי אותם. נקדימון בן גוריון. 'דברים הקשים לשכחה', הבחור אמר לי מיד, את כל שלוש עשרה הדברים. אמר זאת כמו ק"ש, אמר אותם מיד אחד אחרי השני. את מי האכילו קדלי דחזירי? כן, אסתר. 'תנורו של עכנאי'. כ"ד אבות נזיקין, ב"ק דף ג' ע"ב, אמרו בפרוטרוט מיד את כולם. י"ח דבר שגזרו בית שמאי.

'אשתבוש כהני', במסכת פסחים.

נכדו של האדמו"ר מגור, חשב כי זאת סוגיא אחרת. התחיל להגיד לי, משהו ממסכת שבועות. משביע אני עליכם וכו'. אמרתי לו, לא לכך אני מתכוון. אלא אני מתכוון ל'אשתבוש כהני', בקשר לשלישי ורביעי בקודש. זאת סוגיא בפסחים. אז מיד מישוהו אחר אמר. הנכד הזה של האדמו"ר, הוא עדיין צעיר מאד.

'ארבעה דברים פטרו במחנה', מיד אמרו כי זאת משנה במסכת עירובין דף י"ז. ואמרו מיד את הכל. 'עשר תקנות של יהושע', בבא קמא. תקנות של עזרא, לא שאלתי אותם, כי הם בטח יודעים. אבל תקנות של יהושע, זה פחות מפורסם. אורים ותומים, איפה הסוגיא הזאת? כן, במסכת יומא. איפה 'מהרה יבנה בית המקדש'? כמדומני שהם ידעו, אולי עשר מקומות בש"ס, בכל מיני סוגיות. ישנן שאלות שלא שאלתי, כי לא הספיק הזמן. ראיתי שהם יודעים ככה, אז הספקתי.

ארבע מיתות בית דין, מה יותר חמור? סקילה או שריפה? מחלוקת רבי שמעון ורבנן. זה כבר לא שאלתי אותם, ועוד השאלות האלה.

כל הפתיחות למגילת אסתר, דהיינו הגמ' במגילה דף י"א, ר' פלוני פתח לי פתחא

צריכים כבר לסיים, ולדבר בעניין ימי השובבי"ם.

החיזוק הכי גדול שצריך להיות, מה שהרבנים שליט"א כתבו ופירסמו, וביקשו גם ממני באופן אישי לדבר על כך, זהו עניין שמירת העיניים וריחוק מן העריות, באופן כללי.

ישנו פסוק מזעזע, בספר איכה [ג', נ"א], עיני עוללה לנפשי, מכל פנות עירי.

אומר על כך החפץ חיים, בספרו שמירת הלשון וח"ב פרק ל"ז, כי העין, היא הדבר הכי גרוע אשר יכולה להזיק לכל הגוף. העין גורמת נזקים, יותר מכל האיברים.

וז"ל הח"ח שם, נמצא לפי זה, אם לא היה נזהר בעודו בחייו בזה העולם בכח הראיה שלו, והיה הפקר אצלו להביט במה שאסרה תורה, ידע בבירור כי לעתיד לבוא יהיה כמו סומא, ולא יוכל להביט באור ה'. ודוגמת מי שהוא חולה בעיניו, אינו יכול לראות באור הנשמה. והנה ערך הקלקול בעיניו, תלוי לפי ערך הפקרו.

וכמה יתמרמר האדם על זה לבסוף, שתחת רגע אחד של הנאה, בכל פעם שהלעיטו היצר בפתויו, השחית את עיניו והחשיכם, במה שהמשיך בכל פעם את רוח הטמאה של רוח זנונים עליהם.

והעין הוא הפתח הראשון של יצר הרע, שדרכו נכנס כח החמדה והתאוה בלב האדם, שעליהם הוזהרנו מן התורה במעמד הר סיני. וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, העין רואה, והלב חומד, וכלי המעשה גומרים.

ועל זה נרמז באיכה [ג', נ"א], "עיני עוללה לנפשי, מכל בנות עירי", וזהו בנות עירי, רומז על כחות הגוף, שהוא גם כן מכנה בשם גוף, וכמאמרם [נדרים דף ל"ב ע"ב], עיר קטנה זה הגוף. ורמז שהעין השחיתה לנפשו יותר מכל שאר כחות הגוף, שכלם לא באו לגמר אלא מה שהתחיל בעיניו.

הגוף רק ממשיך, אבל היסוד הפתח וההתחלה, הוא רק מן העיניים.

ובהערה שם הוא כותב, והן המתכוון להביט בנשים, לבד מה שהדבר מביא לידי הרהור, ולפעמים לידי ז"ל, הוא מטמא בזה את עיניו.

להאיי פרשתא מהכא, אמר לי אחד הבחורים מהם בשינון גדול. זרם כמו נהר.

אמרו לי לשאול אותם כל סוגיא, ושאלתי ושמעתי זה מהתחלת פ' כיצד מברכין, וזה בפסחים התחלת פ' תמיד נשחט, וזה במסכת חולין התחלת פרק שני, שני סימנים, גיסטרא וכו'.

האמת היא, כי לולא ראיתי במו עיני, ולא שמעתי במו אזני, לא האמנתי.

אבל היגעתי למסקנא, לכם אני אומר, כי אם הדבר כך בזמנינו, אזי לא כ"כ פשוט מה שאומרים היום, כי את הבחורים מחזיק דוקא הלומדים, וחשוב דוקא למדנות, בכדי שיהנו מן הלימוד. כביכול הבקיאות, זה לא יתפוס להם את הראש. אולי הדבר אינו לכולם, אבל חושבני כי ישנם כאלה, אשר אצלם דוקא עניין הבקיאות הוא יותר משמח. שמחה לאיש במענה פיו ומשלי ט"ו, כ"ג.

אחד עשר בחורים נבחנו. כתבתי להם אח"כ בפיתקא, [ביקשו ממני לכתוב להורים שלהם], 'חד עשר כוכביא'. בקיאות עצומה ונפלאה ממש. עוד לא שמעתי כזאת.

כמדומני שזהו משהו חדש בחסידות גור, האדמו"ר עשה זאת בשנים האחרונות, גמרא עם רש"י בלבד. אינני יודע למה? זאת שיטת לימוד חדשה, לא בעיון אלא בבקיאות. כמובן לא חדשה ממש, גם בתימן ועוד למדו כך. רק בזמנינו זה נשמע חדש.

יכול להיות שישנם כאלה, שדבר זה יותר טוב להם. זה יותר מחזיק אותם בלימוד. כי הם ממש, 'ש"ס מהלך'. צריכים לקחת זאת בחשבון, כי יכול להיות שישנם כאלה, אשר מתאימה להם דוקא שיטת לימוד כזאת. השם ברוך הוא יעזרנו.

ימי השובבי"ם – חיזוק בעניין שמירת העיניים וריחוק מן העריות, דוגמאות לכך בזמנינו, סיפור לגבי שידוך שבוטל בגלל מכשיר לא כשר שהיה לחתן, סיעתא לדברי הרה"ג מאיר קסלר שליט"א מקרית ספר לגבי הטוענים כנגד הרב קובי לוי שליט"א ואירגונו הפועל כנגד המכשירים-המכשילים של ימינו, והאם כדאי לת"ח לדעת על מכשולות זמנינו.

והוא מוסיף עוד דבר, והן המביט בספרי אפיקורוסים וליצנים, אפילו אם לא יקראם בפה, על כל פנים הוא מטמא בזה את עיניו, ואת מחשבות לבו. ועל זה אמר הכתוב [במדבר ט"ו, ל"ט] ולא תתורו אחרי לבבכם וגו', ואמרו חז"ל [ברכות דף יב:], 'אחרי לבבכם' זו מינות. ובפרט הקורא בהם, בוודאי הוא בכלל קורא בספרים חיצוניים וכו'. אם הוא קורא בפיו, זאת עבירה נוספת. אבל גם אם רק בעיניים, הוא מטמא את עיניו ומחשבותיו.

החפץ חיים, מדבר על זמנו. מה נאמר ומה נדבר, לגבי זמנינו, עם כל המכשירים הטמאים שישנם כיום, רחמנא ליצלן.

*

ראיתי דבר מזעזע, שפירסמו [בעלון 'העוגן' מס' 34, היוצא לאור ע"י ארגון 'הצלת חיים' – פעילים בני תורה להצלת הדור, טבת-שבט התשפ"ג] בשם הרה"ג מאיר קסלר שליט"א – המרא דאתרא במודיעין עילית ת"ו, בזה הלשון, היצר הרע חיכה כמעט ששת אלפים שנה, עד השלב האחרון, ערב הגאולה בס"ד. את הנשק הכי חזק שלו, הוא השאיר כנראה לרגע האחרון. לשמר את הנשק הקטלני הזה, במחשבה ששם הוא יגמור את כולנו, רח"ל. ובעיקרון, הוא צודק.

פירסמו זאת [בעלון היוצא לאור ע"י] ארגון 'הצלת חיים', של הרב קובי לוי שליט"א, אשר יושב על הנושא הזה.

ולאחר מכן שם בעמ' 15, פירסמו סיפור מדהים, על בחור ישיבה ובת סמינר, שכבר היו אחרי ארבע פגישות, עומדים ממש כבר לסגור את השידוך, ההורים כבר נפגשים ומדברים, והוא והיא יצאו החוצה לשוחח.

אקרא בפניכם כפי שכתוב שם, גמרו עליו את ההלל, החתן אליהו, בחור עדין נפש, נבון, מתמיד וירא שמים. מדהים.

פגישה ראשונה, יש נשיאת חן. השיחה שוטפת, מכובדת. פגישה שנייה, הרבה יותר מאירת עיניים. יש המון דברים משותפים, שחביבים על שני בני הזוג. פגישה שלישית, ברור לשני הצדדים שהולכים להקים בית של תורה.

חוהלה' ביקשה עוד פגישה אחת נוספת, כדי להיות רגועה. ברביעית הם החליטו, מקימים בית. הווארט נקבע למחרת. והנה אנחנו נהנים מן הניגונים הבוקעים מן הסלון, ומן המגדנות והתופינים הטריים שיטעימו כל חיך לאחר שבירת הצלחת. ידוע שזה מנהג של אשכנזים. שני זוגות ההורים נפגשו עולצים ושמחים, והתיישבו בפנית הספות בסלון. השדכן ר' רפאל שמשוני, אמור לנצח על ההסכמים הממוניים, עליהם הוסכם מבעוד יום.

הזוג הצעיר יצא לטיול קצר ברחובה של עיר, עד אשר ייקראו לשמחה עם חברות הכלה, וידידי החתן מן הישיבה.

הם לא הרחיקו נדוד... אליהו החתן עצר הליכתו, ופנה לכלתו, "דבר אחד לא סיפרתי לך". הוא שלף מכיסו את המכשיר המתועב, וצילם אותה.

היא קפאה על מקומה.

"הכי חשוב לי שתדעי, שאני לא מתכוון לזרוק אותו אחרי החתונה. אין לי ספק שזה לא יפריע לך... אני אהיה אברך כמו שהבטחתי..." הם המשיכו לצעוד ולשוחח.

שמעתם? זהו הדבר האחרון שהוא אומר לה, לפני שהם כבר ייחשבו מאורסים. משודכים. פצצה.

כעבור רבע שעה, הם נקראו לחזור הביתה. הרמקול שאג את ניגוני ההרקדה, ומעגל של גברים פרץ במחול, החתן הנרגש באמצע. התרגשות עצומה.

חוהלה' נכנסה למטבח, שם ישבו הנשים, לחצה בחמימות ובחיוך את ידי אם החתן, וסימנה לאמה לצאת למרפסת.

"מזל טוב" נישקה אותה אמה.

"היה מזל טוב, ואיננו עוד" השיבה חוהלה'.

"אני מבקשת, שתודיעי לאבא שרוקד בסלון, שהשידוך מבוטל... ותעשי הכל ברגישות ובתבונה, כדי לא לפגוע בהוריו... אני יוצאת מן הבית לבית האלמנה של דוד מנחם, אחזור רק אחרי פיזור הווארט שלא היה..."

"אבל מדוע? הוא כל כך חביב" דמעה אמה הנדהמת.

החטא וגודל הסכנה המונחים בזה, זאת מרוב קדושתם באמת. הם צדיקים וקדושים, אבל כאשר שואלים אותם לגבי המכשירים, הם לא מבינים בזה. מה שהם נותנים הכשר וכו', אינני יודע כיצד הם לוקחים עליהם אחריות כזאת, אבל אי אפשר להכשיר.

על עצם ידיעת הרע, כותב הגאון מוילנא ש'היא בעצמה משחתת'. עצם ידיעת הרע, זה לבד משחית.

הם באמת לא יודעים, ולפעמים הם נופלים ב'פסקים' וכל מיני יוזמות. הם פוסקים, זה כן וזה לא. ונעשה ככה, או ככה. אבל הם לא יודעים.

לא מתוך קלקול, הפוך!

בעלי התשובה שבדורנו, הכירו את העולם המושחת ההוא. חלקם היו קרוב למ"ט שערי טומאה. כמעט נפלו לשער הנ'. שער החמשים. הם מכירים את היצר הזה, הם כבר נפגשו איתו, וכבר נלחמו איתו, והם מכירים על בשרם את התחכום שלו. לכן הם הכתובת – דוקא הבעלי תשובה – לפקוח לנו את העיניים, ולהסביר לנו עד כמה הדברים אינם תמימים, ואנו חייבים להם על כך הרבה הכרת הטוב. עד כאן.

*

הוא אשר דיברתי, בשו"ת ויען יצחק ובסימן ת"ן, שם התשובות הקצרות. שאלו אותי לגבי רעת הסרטים המופצים בציבור החרדי.

עניתי שם בס"ד כך, ראה ראיתי את העלון 'עולים על סרטון', בו מבואר בהרחבה ומתוך ידיעה יסודית, את כל רעתם הגדולה של סרטים, שהחלו מופצים לאחרונה לתוך הציבור החרדי. וטומאתם הרצוצה בוקעת ועולה, ומושכים מאד את הנפתה אחריהם לתהום פעורה, כדרכו של יצר הרע שהיום אומר לאדם עשה רק כך, ולמחר עשה כך, עד וכו' רח"ל.

ובתוככי הציבור החרדי, יש דעות לכאן ולכאן. לגבי הסרטים הללו, יש אומרים שזה בסדר, ויש אומרים שזה לא בסדר.

אבל לענ"ד, כיון שאותם שזכו לחזור בתשובה, כולם דעתם נחרצת לשלול הדבר מכל וכל, מתוך נסיונם וידיעתם הפרטית בבירור שזו סכנה נוראה מאד. הבעלי תשובה יודעים, עד

"אינני מבינה בחביבות, אמא. אך הוא לא חביב בעיני הקב"ה.

לא מכבר קיבלתי על עצמי עול מלכות שמים, לא להיות ולא לאבד את עולמי, בתהום המרה הזו. הוא הסתיר מאיתנו את העובדא הארוכה הזו.

אך החתן שלי לעתיד לבוא, יהיה כזה שלא נגע, ולא יגע... גם אם יחלפו שנים רבות...".

כעבור דקות ספורות, הרמקול כבה, גווע. חוה'לה הגיבורה של הדור שלנו, פסעה כאובה ברחוב, הרימה עיניה למרום ולחשה, "אבא שבשמים, החלטתי לעשות לך נחת רוח...".

נדמה, שרוח הערב הסתווית משיבה לה, "חוה, חוה, אבא שבשמים גאה בכך... וסוף הכבוד לבוא".

ברוך ה'. היא היתה חזקה, נחושה. וברגע האחרון, ברגע אחד החליטה, וביטלה את הכל. ברגע שהדבר נודע לה. ירבו כמותה בישראל, ויהי רצון שלא יגיעו לידי צורך לכך.

*

אבל הרב קסלר, מעיר שם דבר מעניין. לדבריו, ישנם כאלה הטוענים, מה זה? הרב קובי לוי, הוא חוזר בתשובה. הוא יקבע לנו, מה אסור ומה מותר?

תשמעו דבר חשוב.

מובא שם כך, באים אנשים ומוחים באזני על סגנונו החריף של הארגון. "יבואו בעלי תשובה, ויורו לנו איך להתנהג? יש לנו גדולי תורה, משגיחים משלנו וכו'".

ישנם בתי דין, אשר נתנו הכשרים על מכשירים מסויימים. עוד הרבה רבנים, נתנו אישורים על מכשירים. אבל חייבים לדעת, שהרבנים האלה לא ידעו על מה הם נותנים הכשר. ולצערינו, הרבה פעמים אומרים, אה טוב, אז נעשה ככה, זה, לא. אבל משהו אחר, כן.

כך הוא עונה, אמנם ישנם תלמידי חכמים מופלגים מאד, שנשאלים בנושאים אלו, אך אני אומר בבירור, על פי התשובות, שהם לא יודעים במה מדובר!

לזכותם של אותם רבנים חשובים אני מדבר, הם לא משיגים ולא יכולים לתפוס את גודל

איפה הדברים מגיעים. אמנם, לא שצריכים לסמוך עליהם לגמרי, אבל לדעת עד איפה הדברים מגיעים, רק מי שנמצא בפנים יכול לדעת זאת. וגם המציאות הוכחה, שרבים ירדו על ידי זה לשאול תחתית, עלינו להיקהל ולעמוד על נפשנו לאסור הדבר בתכלית. והמקום ברוך הוא יגדור בקרוב כל פרצותינו, אכי"ר.

זאת אני אומר, לגבי המכשירים. אבל חוץ מעניין המכשירים, לצערנו גם בציבור החרדי הרבה פעמים לא מקפידים על עניין שמירת העיניים, אולי מתביישים לפעול, אבל חושבני שאי אפשר לוותר על זה. פעמים רבות בחתונות, המחיצות פרוצות, לא סגורות כפי שצריך. למחצה לשליש ולרביע. צריכים שיהיה מישהו אחראי, שהמחיצה תהיה סגורה. אולי הנשים צריכות להיות אחראיות על כך, שהמחיצות תהיינה סגורות כראוי. ולא להתבייש להעיר על כך. אינני יודע, למה ההפקרות? מדוע ישנם אנשים המזלזלים?

אבל בכל אופן, מה שקשור למכשירים, בטח שהחוזרים בתשובה מבינים בזה הרבה יותר טוב, וע"כ צריכים להתייעץ איתם. לא שהם יחליטו, אבל שיביעו דעתם. ולשקול היטב.

שאלה מהקהל: אבל הם מקצינים מדאי, גם כשיש אפשרות רחוקה של פריצת המכשיר? אני לא יודע לפרוץ.

תשובת מרן שליט"א: גם אם אתה לא יודע, הבן שלך יודע. רח"ל. הדור החדש נולד וגדל על לחיצת כפתורים, והם מבינים בזה הרבה יותר טוב מאתנו. פיקוח נפש. צריך להישמר ולהיזהר מאד. שוה להימנע אפילו כשהחשש נראה לנו רחוק מדאי.

הרב קסלר שם, אומר דבר מזעזע. ונקדים מה שנזכרתי בסיפור, על המגיד מדובנא. הגר"א ביקש ממנו, שיתן לו תוכחת מוסר. פעם אחת אמר לו המגיד מדובנא, זאת לא חכמה, שאתה – רבי אליהו מוילנא – יושב לך ולומד בביתך, בתוך ד' אמותיך, צדיק וכו'. תצא לשוק, תראה ברחוב, ואז נראה אותך כזה מתמיד וכו'. ענה לו הגר"א, תשמע, אני לא מחפש להיות

כזה חכם... אינני רוצה 'חכמות'. אין רצוני לעמוד בנסיונות. אני מעדיף לשבת בפניה שלי, ולא לדעת מכל הרעל והטומאה שיש בעולם. לשמור על עצמי.

הוא אמר בלשון, 'ידיעת הרע זה משחית'. עדיף לפעמים, לא לדעת מהרע. בשם הגר"א.

כנראה כוונתו, למה שראיתי בספר אדרת אליהו (בראשית ב'), שם כתב הגר"א בזה"ל, 'עץ הדעת טוב ורע', כי ידיעת הטוב והרע, הוא רע מאד. כי מה שאדם תם יותר, הוא יותר מעולה. כמו שאמר הכתוב, אשרי תמימי דרך. וכן נח יעקב ואיוב, נתעלו במדת תמימותם. כי לולא דביקות האדם בדברים החומרים, היה נפשו דבקה בענייני ה', ולא היה בוחר בדברים ערבים ומתוקים לפי שעה. כי כל הנעשה לבעל התאוה אחר רוב השתדלותו בעניין רע, נעשה לתמימי דרך בעניין טוב, בלי עמל ואון. אבל העליונים שאינם חמריים, אין מזיק להם ידיעת טוב ורע. דהיינו, מלאכים, קדושי עליון, להם לא מזיק לדעת טוב ורע, משא"כ לבני אדם.

בכדי להמחיש זאת, להבין יותר טוב, צריך להוסיף. אולם מאידך, כיון שהזמן קצר, אקרא בפניכם רק קצת, אבל כדאי להבין ולהתעמק בכך לבד.

בספר בנין שלם (חינוך ומשמעת, דף 195) מובא ע"ד הגר"א באדרת אליהו דלעיל, בזה"ל, אדם הראשון, נוצר "תמים". את כל ידיעותיו רכש מכח ההארה הבלתי אמצעית שזכה לה. אכילת 'עץ הדעת טוב ורע', לא יכולה להוסיף ידיעות, אלא להוסיף אפשרויות.

אדם הראשון הפסיד את מעלת התמימות, נכנסה בו ערמה המאפשרת לחטוא, נגנו אור ששת ימי בראשית, ונוצר חושך המאפשר סילוף האמת. מ"פני חמה", הפך ל"פני לבנה". ועליו לעמול קשה להגיע לאותה תוצאה, שאליה הגיע בקלות במצבו המקורי, וכדברי הגר"א שציטטנו לעיל.

הוא מביא דוגמא, מאדם אשר צריך להגיע לאיזה שהוא מקום, ויש בפניו שתי דרכים. דרך אחת, ישרה וחלקה, בלי שום מכשולות. והדרך השנייה, עם מהמורות. בורות וכל מיני הפרעות.

שערי יצחק – השיעור השבועי

[בתימן היו אומרים על מהר"י הלוי אלשיך זצוק"ל, עאדוה עלא מא כלקה יתברך. דהיינו עדיין הוא כפי שבראו ה' יתברך. ולפי מה שדן מעכ"ת, אפשר שזה היה טוב רק לפי המצב בתימן. ושמה רק היה נראה כך תמים בעיני הבריות, לפי גודל צדקותו וחסידותו. איתמר].

בכל אופן, חשוב לדעת את הנקודה הזאת, כי המכשירים-המכשילים הללו, גרמו נזקים עצומים. אנחנו מקוים, כי זהו החושך האחרון, הנסיון הסופי, לפני ביאת המשיח. כפי שהרב קסלר אמר, שזהו הנשק הקטלני האחרון. היצר הרע, הסטרא אחרא, שמר זאת לרגע האחרון.

ולא פלא, שישנה מלחמה כ"כ קשה בדבר הזה, כי זהו ממש כפי שאמרו כמה גדולים, כי מדור המבול ודור הפלגה לא היה משחית כזה. לכן חייבים להתרחק מזה בתכלית הריחוק.

לצערינו, אפילו אנשים הנראים יראי שמים, לא מתנזרים מכך. פלא עצום. וישנם אנשים, אשר עכ"פ מתפתים, כאשר מראים להם במכשיר. ואני מרגיש זאת הרבה פעמים, שישנם אנשים אשר באים להראות לי משהו במכשיר, ואני שואל אותם האם המכשיר כשר, והם עונים שהמכשיר איננו כשר. ואז אני לא מסתכל.

לפי איך שאני מבין, וכך אמנם שמעתי, ישנם הרבה אנשים, או נשים, שאפי' שהם בעצמם אינם מחזיקים [מכשיר לא כשר], הם מסתכלים כשאחרים מראים להם איזה דבר שנראה להם חשוב.

חושבני כי לא מספיק חזק אצלנו העניין, להתרחק מן המכשירים האלה. אם אנחנו – גם מי שאין לו, לא מחזיק ברשותו – היה מתרחק מהמכשירים האלה, מסתכל על זאת כעל חזיר, כעל רעל, סם המות, גם אותם האנשים היו מבינים את הסכנות הנוראות שיש בכך. אבל ככה, הם מרגישים שהם בסדר.

יכול להיות מצב, שהוא אפילו לומד בישיבה, או שהוא אברך, והוא עם המכשיר הטמא הזה רח"ל. הוא רקוב מבפנים.

אפשר להגיע אל המטרה, בצורה ישרה. ואפשר להגיע אליה, עם כל מיני קשיים. ואפשר ח"ו גם ליפול, ולא להגיע. א"כ כאשר האדם הולך בדרך עם הקשיים, הוא אמנם מגיע לבסוף, בסדר, הוא גיבור, אבל בסה"כ הוא נכנס לסכנות. אבל מי שהלך בתמימות, הולך בתם ילך בטח [משלי י, טז].

כך הוא כותב, "יתרונו" הינו, כאדם שעומדות לפניו שתי דרכים, להגיע מנקודה לנקודה. דרך אחת מישורית, ישירה, קלה ונוחה. ודרך שניה, דורשת ירידה לבור עמוק, וטיפוס קשה כדי להיחלץ ממנו. בחר האדם בדרך השניה, ומשתבח ביכלתו להחלץ מהבור ולהגיע ליעד...

ודאי שבדרך השניה, ביטא האדם את כישוריו ויכלתו האישית, אך מן הראוי שאנו נאמר לו "מוחל טובות" – אל תקלקל ולא תיאלץ לתקן!

זהו המצב שלנו. לדעת טוב ורע'. אם האדם אינו יודע, עדיף לסגור את העיניים ולא לדעת. כך לפי מה שכתוב כאן.

ברם האמת היא, כי אינני בטוח שהדבר נכון. שמעתי פעם מאדם גדול שאמר, כי בדור שלנו אסור להיות תמים. אמנם, להיות תמים זהו דבר טוב, לא לדעת כלום, שבפינה שלך מבלי לדעת מה קורה ברחוב וכו'. כפי שהגר"א אומר, כי לדעת את הרע, זהו בעצמו דבר המשחית. שלא תדע מכך. אבל הוא אומר, כי בדור שלנו, אם האדם תמים, הוא ח"ו לבסוף נופל. הדבר יגיע אליו. הוא יפול, אמנם בלי כוונה.

אולי הקב"ה ישמור אותנו. אינני יודע, מהו 'שביל הזהב' בעניין דנן. קשה לי להכריע, לגבי הנושא הזה. כי לפי מצבנו כיום, שהיצר הרע נמצא על כל צעד ושעל, ח"ו אנשים תמימים יכולים ליפול בלי כוונה. כיון שנשתנו מוסדות עולם, כל העולם גועש ורועש, והוא ח"ו יפול בתמימות. אא"כ ישנה עליו משמים השגחה מיוחדת, אם הוא צדיק גדול, שהקב"ה שומר עליו שמירה מעולה, שח"ו הוא לא יכשל. אינני יודע בנ"ד, מה לעשות. אני לא מקבל אחריות.

שובו בנים שובבי"ם

וכפי שדיברנו מקודם, ממילא נלמד גם לגבי השאלה, האיש אָחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף [במדבר ט"ז, כ"ב]. שלא יהיו לנו טענות ומענות, למה ישנם ח"ו נופלים מסביבנו, אשר כביכול אינם אשמים. כפי שאמרנו, כל ישראל זאת נפש אחת. ובפרט אם יכולים למחות, הדבר בודאי גרוע. זהו התפקיד שלנו, למחות. לכל הפחות. כאשר רואים אנשים עם מכשירים כאלה, לומר להם שאינך מסתכל וכו'. כלום לא מסתכל. אפילו אם זאת תמונה של ספר תורה, או תפילין... שיבין שבשבילנו זה מוקצה מחמת מיאוס. סכנת נפשות. אבל אולי אנחנו עדינים מדאי. צריכים להרגיש ולהדגיש שזהו דבר מחריד, ואולי ככה בעז"ה נצליח לבער את הנגע הזה, ולכל הפחות להרחיק אותו מה שיותר מאיתנו.

השם ברוך הוא ישמור עמו ונחלתו, יחיד הוא ואין זולתו. כִּי לֹא יִטַּשׁ יְיָ עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב [תהלים צ"ד, י"ד], אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא כל משאלות ליבם לטובה, אכ"ר.